

ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ЛІКАРЯ ШЛЯХОМ ІНТЕГРАЦІЇ ПРИРОДНИЧОНАУКОВИХ І ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

ЛІТЕРАТУРА

1. Гундорова Т. Франко не Каменяр. Франко і Каменяр / Тамара Гундорова. – К., 2006. – 350 с.
2. Франко І. Анатоль Патрикійович Свидницький (Уваги до його “Люборацьких”) / Іван Франко // *Зібрання творів: у 50 т. Т. 27 / Іван Франко.* – К.: Наук. думка, 1980. – С. 7–8.
3. Франко І. До студій над Ст. Руданським / Іван Франко // *Зібрання творів: у 50 т. Т. 28 / Іван Франко.* – К.: Наук. думка, 1980. – С. 219–221.
4. Франко І., М. Г. Поміловський. Бурса і бурсаки. Очерки і картини [Переднє слово перекладчика] / Іван Франко // *Зібрання творів: у 50 т. Т. 25 / Іван Франко.* – К.: Наук. думка, 1980. – С. 74–76.
5. Франко І. Соціальна акція, соціальне питання і соціалізм (Уваги над пастирським посланієм митрополита А. Шептицького “О квестії соціалній”) / Іван Франко // *Зібрання творів: у 50 т. Т. 45.* – К.: Наук. думка, 1986. – С. 377–400.

REFERENCES

1. Hundofova, T. (2006). *Franko ne Kameniar: Franko*

i Kameniar [Franko is not a Kamenyar. Franko and Kamenyar]. Kyiv, 350 p. [in Ukrainian].

2. Franko, I. (1980). *Anatol Patrykiiovych Svydnytskyi (Uvahy do yoho “Liuboratskykh”)* [Anatol Patrykiiovych Svydnytskyi (Attention to his “Lyuboratsky”).] *Zibrannia tvoriv: u 50 t. Vol. 27.* Kyiv: Nauk. dumka, pp. 7–8. [in Ukrainian].

3. Franko, I. (1980). *Do studii nad St. Rudanskyim* [To studies about St. Rudanskyi]. *Zibrannia tvoriv: u 50 t. Vol. 28.* Kyiv: Nauk. dumka, pp. 219–221. [in Ukrainian].

4. Franko I. (1980). *M. H. Pomialovskiy. Bursa i bursaky. Ocherky i kartyny* [H. Pomialovskiy. Bursa and Bursaks. Essays and picture]. *Zibrannia tvoriv: u 50 t. Vol. 25.* Kyiv: Nauk. dumka, pp. 74–76. [in Ukrainian].

5. Franko, I. (1986). *Sotsialna aktsiia, sotsialne pytannia i sotsializm (Uvahy nad pastyrskym poslaniem mytropolyta) A. Sheptytskoho “O kvestii sotsialnii”* [Social action, social question and socialism (Attention to the pastoral letter of the metropolitan) A. Sheptytskyi “About the social quest”]. *Zibrannia tvoriv: u 50 t. Vol. 45.* Kyiv: Nauk. dumka, pp. 377–400. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 16.05.2018

УДК 378.091.2:[61-051:005.336.2-027.561]:[005.963.5+5]-044.244

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2018.136877>

Маріанна Пайкуш, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри біофізики
Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького

ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ЛІКАРЯ ШЛЯХОМ ІНТЕГРАЦІЇ ПРИРОДНИЧОНАУКОВИХ І ПРОФЕСІЙНО- ПРАКТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

У статті розглянуто проблему формування інтегральної, загальних і фахових компетентностей майбутніх лікарів. Показано, що необхідною складовою формування компетенцій є знання та вміння, які набувають студенти під час вивчення природничого та професійно-практичного циклу дисциплін. З'ясовано, що розвиток кожної компетентності лікаря залежить як від методики навчання, так і від мотиваційного компоненту. Обґрунтовано, що інтеграція природничих і клінічних дисциплін має вплив на формування компетентностей лікаря.

Ключові слова: підготовка лікаря; фахові компетентності; природничо-наукова підготовка; професійно-практична підготовка; професійне мислення.

Лім. 10.

Marianna Paykush, Ph.D.(Pedagogy), Associate Professor of Biophysics Department
Lviv Danylo Halytskyi National Medical University

THE FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCIES OF THE FUTURE DOCTOR BY INTEGRATION OF NATURAL SCIENCE AND THE PROFESSIONAL- PRACTICAL DISCIPLINES

The qualification of a modern doctor is determined by two parameters: the level of qualification, which determines the scope and complexity of tasks and responsibilities, and qualification specialization, which is determined by the branch of necessary medical knowledge. In the preparation of the medical student, the integral competence, general and professional competencies, the formation of which develops during the study at the university while studying natural and clinical disciplines, are separated.

Competence determines the ability of a doctor to successfully carry out the professional and further educational activities and is the result of studying at a certain level of higher education. Competency approach, reflecting the system of professional knowledge, skills, the personality-behavioral qualities, united by humane attitudes towards the patient, requires modern pedagogical strategies in teaching disciplines.

ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ЛІКАРЯ ШЛЯХОМ ІНТЕГРАЦІЇ ПРИРОДНИЧОНАУКОВИХ І ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

The main parameters of modern medical education are the interdisciplinary approach, the innovative structure of the content and methods of teaching, the formation of professional thinking in students, the ability of complex approach in solving the problems with treatment and diagnosis, the ability to create and defend the own way of solving the tasks, the ability to cooperate with people. These competencies may be formed in a future doctor providing the implementation of an integrated system of natural sciences and professional-practical training.

To understand the pathogenesis of diseases, the doctor needs the profound knowledge of fundamental natural science disciplines. They form a scientific picture of the specialist's world and outlook. The integrated learning system will develop clinical thinking, will allow the doctor to combine the data from different branches of medicine about the patient's health problems, to diagnose correctly and choose the best treatment tactics.

Keywords: preparation of a medical student; professional competence; natural science training; professional-practical training; professional thinking.

Постановка проблеми. У нинішніх умовах реформування більшості сфер нашого суспільства кваліфікація фахівця визначається як здатність працівника виконувати окреслені завдання та обов'язки в рамках певного виду діяльності. Зокрема, рівень фаховості лікаря характеризується рівнем кваліфікації, який визначає обсяг і складність завдань та обов'язків, що виконуються, та кваліфікаційною спеціалізацією, яка визначається галуззю потрібних медичних знань.

Розвиток медичної науки та індустрії змушує постійно коригувати процес освіти майбутніх лікарів. Сучасний фахівець галузі охорони здоров'я має не лише бути носієм великої кількості розрізнених енциклопедичних знань із медицини, але й високо компетентним професіоналом, що забезпечить успіх його трудової діяльності, дозволить розібратись у проблемах хвороби кожного конкретного пацієнта, керуючись науковим підходом та принципами доказової медицини.

Основними параметрами альтернативної освіти виступають міждисциплінарний підхід до організації навчання, інноваційний характер змісту та методів навчання, формування у студентів професійного мислення, здатності до комплексного підходу у вирішенні проблем із лікуванням і діагностикою, можливість створення і відстоювання власного бачення шляху роз'язання завдання, вміння взаємодіяти із людьми. Впровадження інтеграції природничонаукової і професійно-практичної підготовки є найбільш перспективним для формування фахових компетентностей майбутнього лікаря оскільки має безумовні переваги, ґрунтуючись на ідеї синтезу накопичених знань і трактуванні організму людини як єдиного цілого [4].

Результатом якісної освіти лікаря у сучасних умовах радикальних змін у системі охорони здоров'я є набуття певних компетенцій, котрі дозволяють фахівцю реалізуватись в обраній спеціальності. Знання та вміння, які набувають студенти спеціальності "Медицина" під час вивчення природничого та професійно-

практичного циклу дисциплін є необхідною складовою формування професійних компетенцій сучасного лікаря.

Завдання, визначені сучасною Концепцією розвитку вищої медичної освіти в Україні, серед яких підготовка майбутніх висококваліфікованих, конкурентоспроможних, професійно компетентних медичних працівників, зумовлюють необхідність упровадження компетентнісного підходу у систему підготовки майбутнього лікаря.

Аналіз основних досліджень. Попереднє вивчення вітчизняних та зарубіжних науково-педагогічних джерел засвідчує, що проблемі запровадження компетентнісного підходу в професійну освіту відводилася значна увага (Г. Гамель, К. Прахаланд, Дж. Равен, Д. Рікен, Н. Бібік, Л. Ващенко, О. Пометун, В. Савченко, Л. Салганік, В. Хутмакер). Зокрема, сутність фахової компетентності досліджували О. Зайченко, І. Зимня, В. Маслов, В. Мельник, О. Овчарук, В. Рябов, Ю. Фролов та ін. Значна частина цих вчених під професійною компетентністю розуміє поєднання здатності (особисті якості) та готовності (знання, уміння) до професійної діяльності, а інші дослідники визначені складові цього поняття доповнюють ще й досвідом особистості та її ставленням до професії.

Також велика увага дослідників приділялася дослідженню природничонаукової підготовки лікаря (А. Бекренев, А. Гладун, Л. Дольнікова, В. Макаренко, Н. Стучинська, Т. Темерівська).

Проте теоретичний аналіз наукових джерел дає підстави стверджувати, що проблема формування фахових компетентностей майбутнього лікаря шляхом інтеграції природничонаукової та професійно-практичної підготовки ще не була предметом вивчення дослідників.

Мета статті – проаналізувати переваги інтегрованої системи природничонаукової і професійно-практичної підготовки у формуванні компетентностей майбутнього лікаря.

Виклад основного матеріалу. Нині система вищої медичної освіти різних країн орієнтована на підготовку лікарів, які володіють різнобічними

навичками й мають широкий світогляд, здатні інтегрувати свою роботу в діяльність інших працівників сектору охорони здоров'я та інших професійних напрямів, можуть самостійно приймати професійні рішення за рахунок оволодіння визначеним колом функцій і завдань [5; 9]. Всесвітня організація охорони здоров'я дала визначення сучасного висококваліфікованого лікаря як особи, що надає допомогу, приймає рішення, спілкується, керує та враховує інтереси й потреби суспільства [10].

В умовах соціальної та професійної мобільності лікарів, їх можливість змінювати вузьку спеціальність шляхом оновлення вищої освіти є переорієнтація навчання з накопичення знань до компетентної діяльності, що власне і визначає поняття компетентісно-орієнтованої освіти. Впровадження компетентісного підходу до підготовки фахівців медицини призвело до зміни методологічних основ педагогіки, метою яких є педагогічна діяльність викладачів із створення відповідного освітнього середовища та оцінювання стану засвоєння студентами визначених програмою компетентностей.

Інтеграція України в міжнародне науково-освітнє співтовариство та реформування системи охорони здоров'я висунули вимоги до професійної підготовки майбутніх лікарів. Це потребує впровадження в навчальний процес міжнародних медичних та освітніх стандартів, підвищення інтелектуального, наукового, професійного рівня майбутніх лікарів, забезпечення їх сучасними інноваційними та інформаційними медичними технологіями.

У Національній рамці кваліфікацій (2011), котра має стати основою для запровадження змін у розвиток української освіти відповідно до вимог європейських стандартів, зазначено, що компетентність – це здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, вміння, цінності, інші особисті якості [8]. В Українському педагогічному словнику С. Гончаренко категорію “компетентність” визначає як сукупність знань і вмінь, необхідних для ефективної професійної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію. [2].

Інша дослідниця, О. Пометун, під компетентністю розуміє структуровані спеціальним шляхом набори знань, умінь, навичок і ставлень, що набуваються у процесі навчання й дають змогу людині визначати та розв'язувати, незалежно від складності, завдання, характерні для певної сфери діяльності [7].

Щодо компетентності лікаря, то для

ефективного проведення медичної практики йому, крім вузькоспеціальних знань, необхідні специфічні предметні знання і навички, способи мислення, вміння підходити до проблеми пацієнта в комплексі, вміння приймати і відстоювати свої рішення, розуміння відповідальності за власні дії тощо.

Фахова компетентність лікаря формується у процесі професійної підготовки у вищому навчальному закладі та розвивається і вдосконалюється впродовж усієї професійної діяльності. Її розглядаємо як інтегральне професійне, інтелектуальне й особистісне утворення, яке характеризується багатофункціональністю, галузевою метаосвітністю та світоглядністю. Враховуючи особливості професійної діяльності, фахова компетентність лікаря ґрунтується на професійних, комунікативних, дослідницьких та наукових навичках, котрі будуть сформованими за умови впровадження у навчальний процес інтегрованої системи природничонаукової і професійно-практичної підготовки.

Згідно сучасного Стандарту вищої освіти України, розробленого для другого (магістерського) рівня галузі знань “Охорона здоров'я” для спеціальності “медицина” виокремлено інтегральну компетентність, загальні та фахові компетентності, яких має набути студент за період навчання у виші. Всі дисципліни, що вивчаються майбутніми лікарями впродовж шести років, роблять свій внесок у кожен із трьох блоків компетентностей, забезпечуючи одночасно відповідні результати навчання.

В основі інтегральної компетентності майбутнього лікаря лежать особистісні якості та досвід, теоретичні знання та практичні навички – тобто ті чинники, що зумовлюють здатність фахівця до виконання своїх обов'язків у практичній діяльності. Таким чином, формування інтегральної компетентності відбувається через набуття у навчальному закладі певного набору компетенцій, що є комбінацією характеристик, які відносяться до знань, застосування цих знань, а також до умінь, навичок, особистих якостей, здібностей, цінностей тощо. Цей набір компетенцій дозволяє лікарю виконувати професійні обов'язки на високому рівні [3].

Для спеціальності “Медицина” інтегральну компетентність визначено як здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог

[6]. Ця компетентність буде сформована у майбутнього фахівця як циклом природничонаукових дисциплін, так і професійно-практичними. Зокрема, під час вивчення медичної та біологічної фізики на першому курсі студенти мають оволодіти сучасними фізичними теоріями та методами дослідження живих організмів, біологічних об'єктів та процесів, що відбуваються у живій природі. Та ж інтегральна компетентність має формуватися і під час вивчення клінічної дисципліни "Офтальмологія" на четвертому курсі на основі інтеграції з біофізикою.

Важливою проблемою для формування фахових компетентностей майбутнього лікаря є орієнтація на вузьку спеціалізованість фахівців. Для сучасної медицини характерна глибока диференціація. Клінічні науки поділилися на багато дисциплін (наприклад, гепатологія в гастроентерології, аритмологія в кардіології), котрі різняться об'єктом вивчення, методами дослідження, термінологією, тактикою лікування і профілактики [1].

Впровадження у навчальний процес інтегрованої системи природничонаукової та професійно-практичної підготовки дозволить лікарю простим об'єднанням даних про пацієнта і його проблем зі здоров'ям, що мають відношення до різних галузей медицини, та використовуючи клінічне мислення, встановити правильний діагноз і вибрати оптимальну тактику лікування. Така взаємнопроникаюча діагностична технологія допомагає здійснити глибший аналіз проблеми за рахунок врахування даних як про взаємозв'язки і взаємозалежності, так і про взаємопроникнення і переплетення факторів, що беруть участь у процесі виникнення хвороби і впливають на її перебіг.

Клінічне мислення, сформоване за інтегративного підходу, – це процес цілеспрямованого, методично правильного використання лікарем теоретичних знань для вирішення фахових завдань. Враховуючи багатоетапність процесу встановлення діагнозу, медиком використовуються не лише загальні принципи і спрямованість розумових операцій, але особливу увагу необхідно звернути на розробку методичних прийомів, що визначають характер і особливості клінічного мислення на кожному етапі роботи лікаря. Для ефективної діагностики лікар має виконати декілька послідовних розумових і поведінкових операцій, результатом яких є прийняття рішення.

Важливими для формування фахових компетентностей є здатність студента розвивати свої здібності і вміння вчитися, використовувати

міждисциплінарний підхід, навички системного та порівняльного аналізу при вирішенні професійних завдань, набувати вміння працювати самостійно. Під час вивчення природничонаукового циклу впродовж перших двох років навчання у виші студенти набувають головної компетентності навчитися вчитися, що полягає в умінні організувати й регулювати власне навчання як індивідуально, раціонально розподіляти час, ефективно вирішувати проблеми, здобувати й систематизувати нові знання, застосовувати їх для розв'язання завдань із фаховим змістом.

Завдання викладача клінічної кафедри – зібрати в єдине ціле розрізнені знання студентів із тих предметів, котрі вони вивчали на попередніх курсах, і показати важливість кожного з них для розуміння механізму розвитку хвороби, діагностики й лікування патології.

Використання системи інтегрованих дисциплін сприяє формуванню загальних і спеціальних компетентностей майбутнього лікаря засобами координації, уникнення дублювання змісту навчальних дисциплін через використання горизонтальної і вертикальної інтеграції, забезпечення єдності теоретичної і практичної підготовки. Таке навчання створює умови для усвідомлення студентами завдань майбутньої діяльності.

Щоб забезпечити надання кваліфікованої допомоги пацієнтам, лікарю необхідні глибокі знання фундаментальних дисциплін для розуміння патогенезу захворювань на молекулярному, клітинному, тканинному, органному та організменному рівні. Ці знання дають природничонаукові дисципліни, працюючи на формування наукової картини світу фахівця і всебічного його світогляду. У вищих медичних навчальних закладах при викладанні предметів природничого циклу необхідно чітко визначити фундаментальні базові знання, котрі під час наступного розвитку на клінічних кафедрах сформулюють у майбутніх лікарів інтегральну, загальні і фахові компетентності.

Висновок. Таким чином, упровадження компетентнісного підходу у вищу медичну освіту нині передбачає не тільки оволодіння молодим фахівцем певним обсягом знань, умінь і навичок, а й здатність до постійного самовдосконалення та професійного розвитку впродовж всієї практичної діяльності. Використання цього підходу у навчально-виховному процесі можливе за умови впровадження інтегрованої системи природничонаукової і професійно-практичної підготовки лікаря, яка сприяє формуванню готовності особистості студента до динамічних

ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТЬОГО ЛІКАРЯ ШЛЯХОМ ІНТЕГРАЦІЇ ПРИРОДНИЧОНАУКОВИХ І ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

змін у суспільстві за рахунок розвитку різноманітних форм професійного мислення, а також його особистісного становлення.

До подальших досліджень формування компетентностей майбутнього лікаря шляхом впровадження інтегрованої системи природничонаукової та професійно-практичної підготовки відносимо створення комплексу діагностичних засобів із переходом від оцінювання знань до оцінювання певних компетенцій та рівня компетентності загалом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильев А. П. Медицина на пути к интеграции. Сибирский медицинский журнал: научно-практический рецензируемый журнал / Сибирское отделение РАМН [и др.]; гл. ред. Р. С. Карпов. – Томск: Сибирский издательский дом, 2014 – Т. 29, № 2. – С. 7 – 14.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
3. Луначек В. Е. Компетентнісний підхід як методологія професійної підготовки у вищій школі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2013-1/doc/4/01.pdf>
4. Макаренко В. І. Формування фахових компетентностей майбутніх лікарів у процесі природничо-наукової підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 “теорія і методика професійної освіти” / Макаренко Володимир Іванович. – Полтава, 2017. – 238 с.
5. Медицинское образование в мире и в Украине / Ю.В. Поляченко, В. Г. Передерий, А. П. Волосовец, В.Ф. Москаленко и др. – Харьков: ИПП “Контраст”, 2005. – 464 с.
6. Освітньо-професійна програма вищої освіти підготовки фахівців у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.medecine.rarazin.ua/resources/7137b428b4914c7b975f01ff654b118/pdf>
7. Пометун О. І. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти / О. І. Пометун // Рідна школа. – К.: Фенікс, 2005. – № 1. – С. 65 – 69.
8. Постанова “Про затвердження Національної рамки кваліфікацій України” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua / laws/show/1341-2011-n>.
9. Цехмістер Я. В. Сучасна вища медична освіта в Україні: основа мета і шляхи реформування / Я. В. Цехмістер // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. “Проблеми освіти у Польщі та в Україні в контексті процесів глобалізації та євро інтеграції”. (22-24 квітня 2009 р.). – К.: КІМ, 2009. – 800 с.
10. Towards the Assessment of Quality in Medical Education / World Health Organization. Geneva, 1992. 17 p

REFERENCES

1. Vasylev, A. P. (2014). *Medytsyna na puty k yntehratsyyu. Sybyrskiy medytsynskiy zhurnal* [Medicine

on the road to integration]. Tomsk: Sibirskiy izdatelskiy dom, vol. 29, no. 2. pp. 7 – 14. [in Russian].

2. Honcharenko, S. U. (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk* [Ukrainian Pedagogical Dictionary]. Kyiv: Lybid, 376 p. [in Ukrainian].

3. Lunyachek, V. E. (2013). *Kompetentnisnyi pidkhd yak metodolohiia profesiinoi pidhotovky u vyshchii shkoli* [Competency approach as a methodology for vocational training in higher education]. Kharkov, available at: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2013-1/doc/4/01.pdf> [in Ukrainian].

4. Makarenko, V. I. (2017). *Formuvannia fakhovykh kompetentnostei maibutnikh likariv u protsesi pryrodnycho-naukovoї pidhotovky* [The Formation of professional competences of future doctors in the process of natural science training]. *Candidate's thesis*. Poltava, 238 p. [in Ukrainian].

5. Poliachenko, Yu. V., Perederyi, V. H., Volosovets, A. P. & Moskalenko, V. F. et al. (2005). *Medytsynskoe obrazovanye v myre y v Ukrainyе* [Medical education in world and Ukraine]. Kharkov: IPP “Kontrast”, 464 p. [in Russian].

6. *Osvitno-profesiina prohrama vyshchoї osvity pidhotovky fakhivtsiv u Kharkivskomu natsionalnomu universyteti imeni V. N. Karazina* (2017). [Educational and professional higher education program of specialist preparing at Kharkiv National University named by V. N. Karazin]. [Electronic recourse]. Available at <http://www.medecine.rarazin.ua/resources/7137b428b4914c7b975f01ff654b118/pdf> [in Ukrainian].

7. Pometun, O. I. (2005). *Kompetentnisnyi pidkhd – naivazhlyvishyi oriientyr rozvytku suchasnoї osvity* [Competency approach – the most important benchmark for the development of modern education]. *Journal “Native school”*. Kyiv, no 1, pp. 65 – 69. [in Ukrainian].

8. *Postanova “Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ramky kvalifikatsii Ukrainy”* (2011). [Resolution “About the Approval of the National Qualifications Framework in Ukraine”]. Kyiv, Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua / laws/show/1341-2011-n>. [in Ukrainian].

9. Tsekhmister, Ya. V. (2009). *Suchasna vyshcha medychna osvita v Ukraini: osnova meta i shliakhy reformuvannia* [Modern higher medical education in Ukraine: the basis of the goal and ways of reforming]. *Materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. “Problemy osvity u Polshchi ta v Ukraini v konteksti protsesiv hlobalizatsii ta yevro intehratsii”*. (22-24 kvitnia 2009 r.). – Proceedings of the International Scientific and Practical Conference “Problems of Education in Poland and Ukraine in the Context of Globalization and Euro Integration Processes”. (April 22-24, 2009). Kyiv, 800 p. [in Ukrainian].

10. *Towards the Assessment of Quality in Medical Education*. World Health Organization. Geneva, 1992. 17 p. [in English].

Стаття надійшла до редакції 07.05.2018